

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВНЗ МТУ «МИКОЛАЇВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова Приймальної комісії

С. А Ткаченко

«18» лютого 2022 р.

ПРОГРАМА

**проведення співбесіди для здобуття
освітнього ступеня «фаховий молодший бакалавр»
за спеціальностями 071 Облік і оподаткування
072 Фінанси, банківська та страхування
з української мови, математики, історії України, географії
для вступників на основі повної загальної середньої освіти
(11 класів)**

МИКОЛАЇВ

Програму співбесіди обговорено та затверджено на засіданні Приймальної комісії Вищого навчального закладу «Міжнародний технологічний університет «Миколаївська політехніка».

Протокол №3 від « 18» лютого 2022 року.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступні випробування з української мови і літератури, біології, хімії або історії України проводяться у формі співбесіди для вступників, яким надане таке право відповідно до Правил прийому.

Співбесіду проводить екзаменаційна комісія у складі трьох чоловік, яка комплектується з членів предметних екзаменаційних комісій університету, склад яких затверджується наказом ректора університету.

Керівництво роботою екзаменаційної комісії з проведення співбесіди здійснюється головою комісії з проведення співбесіди.

Перелік питань для співбесіди складається у відповідності до програми зовнішнього незалежного оцінювання відповідного року. Випробування у формі співбесіди проводяться у строки, встановлені Правилами прийому, згідно з розкладом, затвердженим ректора університету.

Тривалість співбесіди становить одну академічну годину.

Під час співбесіди, вступнику задається не менше трьох питань з української мови та літератури, не менше трьох питань з математики, не менше трьох питань з хімії або історії України.

Члени комісії по проведенню співбесіди в ході опитування вступника всі задані йому питання занотовують у листку співбесіди. По закінченню опитування вступнику оголошується підсумкова оцінка за співбесіду, яка проставляється в екзаменаційну відомість і екзаменаційний лист.

ВИМОГИ ДО РІВНЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ ВСТУПНИКІВ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Абітурієнти, які проходять співбесіду, **повинні:**

- розрізняти звуки мови, визначати голосні й приголосні звуки, їх характеристики, ділити слово на склади, розпізнавати явища уподібнення приголосних звуків, спрощення в групах приголосних, основні випадки чергування звуків;
- розпізнавати вивчені орфограми і пояснювати їх за допомогою правил; правильно писати слова з вивченими орфограмами;
- відділяти закінчення від основи, добирати спільнокореневі слова, розрізняти форми слова й спільнокореневі слова, визначати спосіб творення слів;
- пояснювати відомі слова, добирати до слів синоніми й антоніми та використовувати їх у мовленні; пояснювати значення фразеологізмів, крилатих висловів;
- розпізнавати частини мови, визначати їх загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль;
- розрізняти словосполучення й речення, визначати типи підрядного зв'язку в словосполученні;
- визначати структуру речення, вид речення, правильно ставити розділові знаки й обґрунтовувати їх постановку;
- визначати в реченні з прямою мовою слова автора й пряму мову, замінювати пряму мову непрямою;
- розпізнавати стилі мовлення, визначати особливості кожного з них.

Абітурієнт повинен **вміти:**

- говорити українською мовою з дотриманням правил орфоепії;
- застосовувати теоретичні знання для створення висловлювань у різних стилях і видах мовлення.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

1. Що вивчає фонетика? На які підрозділи ділиться?
2. Звуки і букви – це одне і те ж, чи різні поняття? Співвідношення звуків і букв.
3. Які є звуки?
4. Звукове значення букв я, ю, є, ї, щ та буквосполучень дз, дж.
5. Правопис ненаголошених голосних.
6. Чергування е з и та о, е з і.
7. Чергування приголосних при зміні слів та творенні нових слів.
8. Подвоєння та подовження приголосних.
9. Спрощення в групах приголосних.
10. Що таке орфограми?
11. Правила вживання апострофа.
12. Правила вживання м'якого знака. Будова слова.
13. Значущі частини слова. Зробити морфемний аналіз слова.
14. Що таке спільнокореневі слова?
15. Правопис префіксів.
16. Правопис суфіксів.

- 17.Способи творення слів. Лексикологія.
- 18.Що вивчає лексика?
- 19.Однозначні та багатозначні слова.
- 20.Поняття про фразеологізми. Морфологія.
21. Що вивчає морфологія?
22. Іменник як частина мови (загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль).
23. Які бувають іменники?
24. Як змінюються іменники?
25. Типи відмін іменників.
26. Правопис відмінкових закінчень іменників II відміни у Родовому відмінку однини.
27. Велика буква у власних назвах.
28. Прикметник як частина мови.
29. Ступені порівняння прикметників.
30. Правопис складних прикметників.
31. Числівник як частина мови. Які є числівники?
32. Відмінювання кількісних і порядкових числівників.
33. Займенник як частина мови. Розряди займенників.
34. Дієслово як частина мови. Як змінюються дієслова?
35. Дієприкметник і дієприслівник – особлива форма дієслова.
36. Правопис прислівників.
37. Правопис прийменників.
38. Правопис сполучників.
39. Правопис часток.
40. Написання не з різними частинами мови. Синтаксис.
41. Типи словосполучень.
42. Просте речення. Види простих речень.
43. Члени речення.
44. Тире між підметом і присудком.
45. Однорідні члени речення. Розділові знаки при однорідних членах речення.
46. Звертання і вставні слова. Розділові знаки при них.
47. Відокремлені означення.
48. Уточнюючі члени речення.
49. Типи підрядних речень.
50. Типи складних речень.
51. Розділові знаки при прямій мові. Відомості про мовлення.
52. Що таке мова і мовлення.
53. Різновиди мовленнєвої діяльності.
54. Що таке культура мовлення?
55. Які є стилі мовлення?
56. Етикет спілкування.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДІ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

При оцінюванні відповіді основна увага приділяється наступним критеріям:

- 1) повнота і правильність відповіді;

2) ступінь усвідомленості, розуміння вивченого;

3) мовленнєве оформлення відповіді.

10–12 балами, якщо вступник: – безпомилково відповів на всі питання; – повно розкрив зміст матеріалу, передбаченого заданими питаннями; – виклав свої знання грамотною мовою в певній логічній послідовності; – показав вміння ілюструвати теоретичні положення конкретними прикладами; – відповідав самостійно без навідних питань викладача. Можливі одна–дві неточності при висвітленні другорядних питань або в судженнях, які абітурієнт легко виправив після зауваження викладача.

7–9 балами, якщо вона, в основному, задовольняє попереднім вимогам, але при цьому має один із недоліків: – у викладі допущено невеликі прогалини, які виправлено при зауваженні викладача; – допущено один-два недоліки при висвітленні основного змісту питання, які виправлено при зауваженні викладача; – допущено помилку або більше двох недоліків при висвітленні додаткових питань, які легко виправлені при зауваженні викладача.

4–6 балів виставляється у таких випадках: – неповно розкрито зміст питань, але показано їх загальне розуміння; – допущено помилки у визначенні понять, використанні наукової термінології, які виправлені після декількох навідних питань; – абітурієнт не справився з питаннями на виявлення логічного мислення, показав недостатню сформованість основних умінь і навичок.

0–3 бали виставляється у випадках: – виявлено незнання або нерозуміння навчального матеріалу; – абітурієнт не відповів на більшу половину питань; – допущено помилки у визначенні понять, висвітленні теоретичних положень, які не виправлено при зауваженнях викладача; – вступник не володіє науковою термінологією.

Бали, отримані на співбесіді, обраховуються за 12-бальною шкалою і переводяться до значення 200-бальної шкали за такою схемою:

Оцінювання навчальних досягнень вступників за 12 бальною шкалою	Оцінювання навчальних досягнень вступників за 200
1	0
2	0
3	0
4	100,0
5	123,5
6	143,0
7	152,5
8	162,0
9	172,5
10	185,0
11	190,5
12	200

Якщо вступник набрав менше, ніж 100,0 балів, він не зараховується на навчання

РЕКОМЕНДОВАНИЙ СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Авраменко О.М. Українська мова (рівень стандарту) [Текст]: підручник для 10 класу загальн. серед. освіти – К.: Грамота, 2018.
2. Голуб Н.Б., Новосьолова В.І. Українська мова (рівень стандарту) [Текст]: підручник для 10 класу загальн. серед. освіти – К.: Педагогічна думка, 2018.
3. Глазова О.П. Українська мова (рівень стандарту) [Текст]: підручник для 10 класу загальн. серед. освіти – Харків: Вид-во «Ранок», 2018.
4. Заболотний О.В., Заболотний В.В. Українська мова (рівень стандарту) [Текст]: підручник для 10 класу загальн. серед. освіти, 2018.
5. Шевчук С.В. Українська мова (рівень стандарту) [Текст]: підручник для 10 класу загальн. серед. освіти – К.; Ірпінь: Перун, 2018.
6. Юшук І.П. Українська мова [Текст]: практикум з правопису української мови. – К.: Освіта, 2007.
7. Юшук І.П. Українська мова (рівень стандарту) [Текст]: підручник для 10 класу загальн. серед. освіти – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2018.

ВИМОГИ ДО РІВНЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ ВСТУПНИКІВ З МАТЕМАТИКИ

Абітурієнти, які проходять співбесіду, **повинні знати та вміти:**

- виконувати математичні розрахунки (дії з числами, поданими в різних формах, дії з відсотками, складання та розв'язування пропорцій, наближені обчислення тощо);
- виконувати перетворення виразів, що містять степеневі, показникові, логарифмічні і тригонометричні функції (розуміти змістове значення кожного елемента виразу, знаходити допустимі значення змінних, числові значення виразів при заданих значеннях змінних, виражати з рівності двох виразів одну змінну через інші тощо);
- будувати й аналізувати графіки найпростіших функціональних залежностей, досліджувати їх властивості;
- розв'язувати рівняння, нерівності та їх системи, розв'язувати текстові задачі за допомогою рівнянь, нерівностей та їх систем;
- зображати та знаходити на рисунках геометричні фігури, встановлювати їхні властивості й виконувати геометричні побудови;
- знаходити кількісні характеристики геометричних фігур (довжини, величини кутів, площі, об'єми);
- розв'язувати найпростіші комбінаторні задачі та обчислювати ймовірності випадкових подій;
- аналізувати інформацію, що подана в графічній, табличній текстовій та інших формах;
- будувати математичні моделі реальних об'єктів, процесів і явищ та досліджувати ці моделі засобами математики.

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ МАТЕМАТИЧНИХ ПОНЯТЬ І ФАКТІВ, ЯКИМИ ПОВИНЕН ВОЛОДІТИ АБІТУРІЄНТ

I. Арифметика, алгебра і початки аналізу

1. Натуральні числа і нуль. Читання і запис натуральних чисел. Порівняння натуральних чисел. Дії над натуральними числами.
2. Подільність натуральних чисел. Дільники і кратні натурального числа. Парні і непарні числа. Ознаки подільності на 2, 3, 5, 9, 10. Ділення з остачею. Прості і складені числа. Розкладання натурального числа на прості множники. Найбільший спільний дільник, найменше спільне кратне.
3. Звичайні дроби. Порівняння звичайних дробів. Правильний і неправильний дріб. Ціла та дробова частина числа. Основна властивість дроби. Скорочення дроби. Середнє арифметичне кількох чисел. Основні задачі на дроби.
4. Раціональні та ірраціональні числа, їх порівняння та дії над ними.
5. Відсотки. Основні задачі на відсотки.
6. Степінь з натуральним і раціональним показником. Арифметичний корінь та його властивості.
7. Логарифми та їх властивості. Основна логарифмічна тотожність.
8. Одночлен і многочлен. Дії над ними. Формули скороченого множення.
9. Многочлен з однією змінною. Корінь многочлена.
10. Поняття функції. Способи задання функції. Область визначення, область значень функції. Функція, обернена до даної.

11. Графік функції. Зростання і спадання функції; періодичність, парність, непарність функції.

12. Достатня умова зростання (спадання) функції на проміжку. Поняття екстремуму функції. Необхідна умова екстремуму. Найбільше і найменше значення функції на відрізку.

13. Означення і основні властивості функцій: лінійної, квадратичної, степеневої, показникової, логарифмічної, тригонометричних функцій.

14. Рівняння. Розв'язування рівнянь, визначення розв'язків рівняння. Рівносильні рівняння. Графік рівняння з двома змінними.

15. Нерівності. Розв'язування нерівностей, визначення розв'язків нерівностей. Рівносильні нерівності.

16. Системи рівнянь та системи нерівностей. Розв'язування систем рівнянь та нерівностей, визначення розв'язків системи. Рівносильні системи рівнянь і нерівностей.

17. Числові послідовності. Арифметична і геометрична прогресії. Формула n -го члена прогресії та суми її n перших членів. Формула суми членів нескінченної спадної геометричної прогресії.

18. Залежність між тригонометричними функціями одного й того ж аргументу. Тригонометричні функції суми та різниці двох аргументів, половинного і подвійного аргументів. Формули зведення.

19. Означення похідної, її механічний та геометричний змісти.

20. Похідна. Таблиця похідних. Похідна суми, різниці, добутку, частки. Похідна складеної функції.

21. Первісна та визначений інтеграл. Таблиця первісних елементарних функцій. Правила знаходження первісних. Формула Ньютона – Лейбніца.

22. Перестановки (без повторень), кількість перестановок. Розміщення (без повторень), кількість розміщень. Комбінації (без повторень). Біном Ньютона.

23. Найпростіші випадки підрахунку імовірностей випадкових подій.

24. Статистичні характеристики рядів даних.

2.2. Геометрія

1. Пряма, промінь, відрізок, ламана; довжина відрізка. Кут, величина кута. Вертикальні та суміжні кути. Паралельні прямі. Рівність і подібність геометричних фігур. Відношення площ подібних фігур.

2. Приклади перетворення геометричних фігур, види симетрії.

3. Декартові координати. Вектори. Операції над векторами.

4. Многокутник. Вершини, сторони, діагоналі многокутника.

5. Трикутник. Медіана, бісектриса, висота трикутника, їхні властивості. Види трикутників. Співвідношення між сторонами та кутами прямокутного трикутника.

6. Чотирикутник: паралелограм, прямокутник, ромб, квадрат, трапеція; їхні властивості.

7. Коло і круг. Центр, діаметр, радіус, хорда, січна кола. Залежність між відрізками у колі. Дотична до кола. Дуга кола. Сектор, сегмент.

8. Центральні і вписані кути, їхні властивості.

9. Формули площ геометричних фігур: трикутника, паралелограма, прямокутника, ромба, квадрата, трапеції.

10. Довжина кола і довжина дуги кола. Радіанна міра кута. Площа круга і площа сектора.

11. Площина. Паралельні площини і площини, що перетинаються.
12. Паралельність прямої і площини.
13. Кут між прямою і площиною. Перпендикуляр до площини.
14. Двогранні кути. Лінійний кут двогранного кута. Перпендикулярність двох площин.
15. Многогранники. Вершини, ребра, грані многогранника. Пряма і похила призми. Піраміда. Правильна призма і правильна піраміда. Паралелепіпеди, їх види.
16. Тіла обертання: циліндр, конус, сфера, куля. Центр, діаметр, радіус сфери і кулі. Площина, дотична до сфери.
17. Формули площі поверхонь і об'ємів призми, піраміди, циліндра, конуса.
18. Формули площі поверхні сфери, об'єму кулі.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДІ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

При оцінюванні відповіді основна увага приділяється наступним критеріям:

- 1) повнота і правильність відповіді;
- 2) ступінь усвідомленості, розуміння вивченого;
- 3) мовленнєве оформлення відповіді.

10–12 балами, якщо вступник: – безпомилково відповів на всі питання; – повно розкрив зміст матеріалу, передбаченого заданими питаннями; – виклав свої знання грамотною мовою в певній логічній послідовності; – показав вміння ілюструвати теоретичні положення конкретними прикладами; – відповідав самостійно без навідних питань викладача. Можливі одна–дві неточності при висвітленні другорядних питань або в судженнях, які абітурієнт легко виправив після зауваження викладача.

7–9 балами, якщо вона, в основному, задовольняє попереднім вимогам, але при цьому має один із недоліків: – у викладі допущено невеликі прогалини, які виправлено при зауваженні викладача; – допущено один-два недоліки при висвітленні основного змісту питання, які виправлено при зауваженні викладача; – допущено помилку або більше двох недоліків при висвітленні додаткових питань, які легко виправлені при зауваженні викладача.

4–6 балів виставляється у таких випадках: – неповно розкрито зміст питань, але показано їх загальне розуміння; – допущено помилки у визначенні понять, використанні наукової термінології, які виправлені після декількох навідних питань; – абітурієнт не справився з питаннями на виявлення логічного мислення, показав недостатню сформованість основних умінь і навичок.

0–3 бали виставляється у випадках: – виявлено незнання або нерозуміння навчального матеріалу; – абітурієнт не відповів на більшу половину питань; – допущено помилки у визначенні понять, висвітленні теоретичних положень, які не виправлено при зауваженнях викладача; – вступник не володіє науковою термінологією.

Бали, отримані на співбесіді, обраховуються за 12-бальною шкалою і переводяться до значення 200-бальної шкали за такою схемою:

Оцінювання навчальних досягнень вступників за 12 бальною шкалою	Оцінювання навчальних досягнень вступників за 200
1	0
2	0
3	0
4	100,0
5	123,5
6	143,0
7	152,5
8	162,0
9	172,5
10	185,0
11	190,5
12	200

Якщо вступник набрав менше, ніж 100,0 балів, він не зараховується на навчання

РЕКОМЕНДОВАНИЙ СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Мерзляк А. Г. Алгебра : підруч. для 7 кл. закладів заг. серед. освіти / А. Г. Мерзляк, В. Б. Полонський, М. С. Якір. – 2-ге вид., переробл. – Х. : Гімназія, 2020. – 288 с. : іл. ISBN 978-966-474-341-6.

2. Мерзляк А. Г. Геометрія : підруч. для 7 кл. закладів заг. серед. освіти / А. Г. Мерзляк, В. Б. Полонський, М. С. Якір. – 2-ге вид., переробл. – Х. : Гімназія, 2020. – 240 с. : іл. ISBN 978-966-474-342-3.

3. Мерзляк А. Г. Алгебра : підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закладів / А. Г. Мерзляк, В. Б. Полонський, М. С. Якір. – Х. : Гімназія, 2016. – 240 с. : іл. ISBN 978-966-474-273-0

4. Мерзляк А. Г. Геометрія : підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закладів / А. Г. Мерзляк, В. Б. Полонський, М. С. Якір. – Х. : Гімназія, 2016. – 208 с. : іл. ISBN 978-966-474-000-0.

5. Мерзляк А. Г. Алгебра : підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закладів / А. Г. Мерзляк, В. Б. Полонський, М. С. Якір. – Х. : Гімназія, 2017. – 272 с. : іл. ISBN 978-966-474-293-8.

6. Мерзляк А. Г. Геометрія : підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закладів / А. Г. Мерзляк, В. Б. Полонський, М. С. Якір. – Х. : Гімназія, 2017. – 240 с. : іл. ISBN 978-966-474-295-2.

7. Мерзляк А. Г. Математика : алгебра і початки аналізу та геометрія, рівень стандарту : підруч. для 10 кл. закладів загальної середньої освіти / А. Г. Мерзляк, Д. А. Номіровський, В. Б. Полонський, М. С. Якір. – Х. : Гімназія, 2018. – 256 с. : іл. ISBN 978-966-474-310-2.

8. Мерзляк А. Г. Математика : алгебра і початки аналізу та геометрія, рівень стандарту : підруч. для 11 кл. закладів загальної середньої освіти / А. Г.

Мерзляк, Д. А. Номіровський, В. Б. Полонський та ін. – Х. : Гімназія, 2019. – 208 с. : іл. ISBN 978-966-474-323-2.

9. Захарійченко Ю.О. Твій репетитор. Математика. Навчальний посібник для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання. / Ю.О. Захарійченко, О.В. Шкільний. – К.: Генеза, 2013.– 264с.

10. Український центр оцінювання якості освіти. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.testportal.gov.ua> .

ВИМОГИ ДО РІВНЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ ВСТУПНИКІВ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Абітурієнти, які проходять співбесіду, **повинні:**

знати:

- сутність основних проблем історії та сучасного буття народу України;
- основні закони та етапи розвитку людської спільноти;
- витоки української нації та її місце у загальнолюдських процесах;
- суспільно-економічні, політичні й культурні процеси історичного розвитку українського народу;
- історичні події, зародження та розвиток української державності;
- процеси розбудови сучасної незалежної української держави;
- діяльність історичних осіб і політичних партій.

вміти:

- оцінювати події та діяльність людей в історичному процесі з позиції загальнолюдських цінностей;
- розкривати причинно-наслідкові зв'язки в історичних явищах та подіях;
- аналізувати та узагальнювати історичні факти та діяльність осіб;
- орієнтуватись в науковій періодизації історії України;
- співставляти історичні події, процеси з періодами (епохами);
- порівнювати і критично оцінювати історичні факти та діяльність осіб;
- формулювати, висувати гіпотези щодо причин виникнення тієї, чи іншої ситуації, події, шляхів її розвитку і наслідків;
- узагальнювати досвід національного державотворення, традиції української державності, значення боротьби українського народу за її відродження та збереження;
- розкривати історію соціально-економічних та суспільно-політичних процесів в Україні, основні етапи українського національно-визвольного руху, його конкретний зміст і організаційні форми, визначати роль і місце в українській історії видатних історичних осіб;
- висвітлювати зміст і особливості розвитку української матеріальної та духовної культури, її взаємозв'язок зі світовою культурою;
- аналізувати найважливіші події та явища української історії в контексті світової історії, роль України в системі міжнародних відносин.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

1. Охарактеризуйте предмет, завдання, джерела та історіографію курсу історії України.
2. Розкрийте процес утворення Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР). Внутрішня та зовнішня політика держави.
3. Подайте характеристику первіснообщинного ладу на території України.
4. Висвітліть період правління директорії УНР.
5. Розкрийте особливості розвитку рабовласницьких держав північного Причорномор'я та Криму (I тис. до н.е. – початок I тис. н.е.).
6. Охарактеризуйте Універсали Центральної Ради.
7. Висвітліть процес утворення, формування та політичного розвитку Київської Русі (IX-XII ст.)

8. Дайте характеристику процесу утворення УНР. Початок громадянської війни та інтервенції в Україні.
9. Охарактеризуйте розвиток Київської Русі в період феодальної роздробленості.
10. Висвітліть особливості внутрішньої та зовнішньої політики Української держави П.Скоропадського.
11. Розкрийте процес утворення, політичного розвитку та місця в українській історії Галицько-Волинської держави.
12. Охарактеризуйте період перебування України в умовах австро-німецької окупації. Причини падіння Центральної Ради.
13. Охарактеризуйте соціально-політичний розвиток українських земель під владою Литви та Польщі (поч. XIV – пер. пол. XVII).
14. Розкрийте зміст політики “воєнного комунізму в Україні (1919–1920 роки).
15. Охарактеризуйте процес виникнення козацтва. Запорізька Січ.
16. Висвітліть особливості становища українських земель після громадянської війни (1918-1921 рр).
17. Висвітліть період татарсько-турецької експансії в Україні. Битва під Хотиним. П.Сагайдачний.
18. Проаналізуйте військові та політичні події в Україні 1920-початку 1921рр.
19. Охарактеризуйте участь козацтва в антифеодальних і антипольських повстаннях к. XVI – поч. XVII століття.
20. Розкрийте процес впровадження в Україні нової економічної політики (1921 – 1928). Утворення СРСР.
21. Висвітліть події суспільно-політичного життя в Україні другої половини XVI – першої половини XVII століття. Берестейська церковна унія 1596 р.
22. Дайте характеристику голоду 1921 – 1923 років.
23. Визначте причини, характер, рушійні сили, періодизацію національно-визвольної війни 1648 – 1676 рр.
24. Проаналізуйте радянську політику індустріалізації: шляхи та методи.
25. Охарактеризуйте адміністративно-територіальний устрій, внутрішню і зовнішню політику української держави Б.Хмельницького.
26. Розкрийте процес колективізації в Україні. Голодомор 1932 – 1933 років.
27. Визначте основні підсумки військових дій у 1648 – 1657 років. Та дайте їм оцінку.
28. Охарактеризуйте суспільно-політичне життя в Україні 20 – 30-х років XX століття.
29. Дайте оцінку україно-московським відносинам в ході національно-визвольної війни 1648 – 1676 років.
30. Висвітліть особливості національно-державного будівництва в Україні в 20 – 30-х роках XX століття. Українізація.
31. Висвітліть події періоду Руїни. Поділ України.
32. Охарактеризуйте розвиток західноукраїнських земель в 1921 – 1938 роках.
33. Розкрийте особливості суспільно-політичного життя Лівобережної України к. XVII – XVIII століть.
34. Охарактеризуйте національно-визвольний рух на західноукраїнських землях в 20 – 30 роки XX століття. Утворення і діяльність ОУН.
35. Дайте оцінку суспільно-політичним процесам Правобережної України XVIII

ст.

36.Розкрийте особливості діяльності руху Опору в Україні в період другої світової війни.

37.Охарактеризуйте три поділи Польщі та їх впливу на долю українських земель.

38.Проаналізуйте становище України в умовах “холодної війни” у післявоєнний період.

39.Охарактеризуйте соціально-економічний розвиток українських земель у першій половині XIX ст.

40. Розкрийте процес завершення возз’єднання українських земель у складі УРСР.

41.Розкрийте процес становлення українського національного руху. Декабристський рух в Україні. Кирило-Мифодіївське товариство.

42. Дайте характеристику нападу Німеччини на СРСР та оборонних боїв 1941 – 1942 років.

43.Визначте особливості соціально-економічного та суспільно-політичного життя в західноукраїнських землях у 1945 – 1953 рр.

44.Розкрийте особливості суспільно-політичного життя на західноукраїнських землях в другій половині XIX ст. І.Франко.

45. Подайте характеристику німецько-фашистському окупаційному режиму на території України.

46.Охарактеризуйте соціально-економічне становище в Україні на початку XX століття.

47. Розкрийте особливості процесу відбудови народного господарства УРСР у 1946 – 1950 роках. Голод 1946 – 1947 років.

48.Висвітліть особливості суспільно-політичного життя в Наддніпрянській Україні в другій половині XIX століття.

49. Дайте характеристику процесу звільнення території України від нацистських загарбників.

50. Охарактеризуйте реформи 60 – 70 років XIX століття в Росії та їх проведення в Україні.

51. Розкрийте суть хрущовської лібералізації середини 50-х років – початку 60-х років XX століття. Особливості їх впровадження в УРСР.

52.Охарактеризуйте діяльність українських політичних партій в кінці XIX – на початку XX століття.

53.Проаналізуйте економічні реформи радянського уряду 50-х – першої половини 60-х років XX століття.

54.Розкрийте процес назрівання революційної кризи в Україні (1900 – 1907 рр.). Розвиток національного руху.

55. Охарактеризуйте український дисидентський рух.

56.Висвітліть становище західноукраїнських земель в 1900 – 1917 роках.

57. Проаналізуйте суспільно - політичне життя та економічний розвиток України періоду “застою” (1964 – 1985).

58.Охарактеризуйте соціально-економічний розвиток українських земель кінця XIX століття.

59. Проаналізуйте соціально-економічне та політичне життя в Україні періоду “перебудови” (1985 – 1991).

60.Розкрийте особливості суспільно-політичного життя в українських землях на

передодні Першої світової війни. Війна та Україна.

61. Охарактеризуйте суспільно-політичне життя України в 1945 – 1953 роках.

62. Висвітліть події лютневої революції в Росії та її вплив на Україну. Центральна Рада.

63. Розкрийте проблеми та досягнення економічного розвитку незалежної України.

64. Розкрийте процес формування української діаспори ближнього та дальнього зарубіжжя.

65. Охарактеризуйте суспільно-політичне життя України в умовах незалежності.

66. Охарактеризуйте соціально-економічний розвиток Київської Русі: феодальне землеволодіння, розвиток міст, ремесла, торгівля.

67. Розкрийте основні напрямки зовнішньої політики незалежної України.

68. Розкрийте особливості гетьманування І.Мазепи та П.Орлика.

69. Дайте характеристику історичних документів: Декларації про державний суверенітет та Акту про державну незалежність України. Державна символіка незалежної України.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДІ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

При оцінюванні відповіді основна увага приділяється наступним критеріям:

- 1) повнота і правильність відповіді;
- 2) ступінь усвідомленості, розуміння вивченого;
- 3) мовленнєве оформлення відповіді.

10–12 балами, якщо вступник: – безпомилково відповів на всі питання; – повно розкрив зміст матеріалу, передбаченого заданими питаннями; – виклав свої знання грамотною мовою в певній логічній послідовності; – показав вміння ілюструвати теоретичні положення конкретними прикладами; – відповідав самостійно без навідних питань викладача. Можливі одна–дві неточності при висвітленні другорядних питань або в судженнях, які абітурієнт легко виправив після зауваження викладача.

7–9 балами, якщо вона, в основному, задовольняє попереднім вимогам, але при цьому має один із недоліків: – у викладі допущено невеликі прогалини, які виправлено при зауваженні викладача; – допущено один-два недоліки при висвітленні основного змісту питання, які виправлено при зауваженні викладача; – допущено помилку або більше двох недоліків при висвітленні додаткових питань, які легко виправлені при зауваженні викладача.

4–6 балів виставляється у таких випадках: – неповно розкрито зміст питань, але показано їх загальне розуміння; – допущено помилки у визначенні понять, використанні наукової термінології, які виправлені після декількох навідних питань; – абітурієнт не справився з питаннями на виявлення логічного мислення, показав недостатню сформованість основних умінь і навичок.

0–3 бали виставляється у випадках: – виявлено незнання або нерозуміння навчального матеріалу; – абітурієнт не відповів на більшу половину питань; – допущено помилки у визначенні понять, висвітленні теоретичних положень, які не виправлено при зауваженнях викладача; – вступник не володіє науковою термінологією.

Бали, отримані на співбесіді, обраховуються за 12-бальною шкалою і переводяться до значення 200-бальної шкали за такою схемою:

Оцінювання навчальних досягнень вступників за 12 бальною шкалою	Оцінювання навчальних досягнень вступників за 200
1	0
2	0
3	0
4	100,0
5	123,5
6	143,0
7	152,5
8	162,0
9	172,5
10	185,0
11	190,5
12	200

Якщо вступник набрав менше, ніж 100,0 балів, він не зараховується на навчання

РЕКОМЕНДОВАНИЙ СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Власов В., Данилевська О. Вступ до історії України. – К., 2010.
2. Бандровський О. Г., Власов В. С. Всесвітня історія. Історія України. – К., 2014. – 272 с.
3. Свідерський Ю. Ю., Ладиченко Т. В., Романишин Н. Ю. Історія України. Підручник для загальноосвітніх навчальних закладів. – К., 2007. – 272 с.
4. Власов В. С. Історія України: підручник для 8-го класу загальноосвітніх навчальних закладів. – К., 2016. – 256 с.
5. Турченко Ф. Г., Морокко В. М. Історія України: підручник для 9-го класу загальноосвітніх навчальних закладів. – К., 2009. – 352 с.
6. Струкевич О. К. Історія України: підручник для 9-го класу загальноосвітніх навчальних закладів. – К., 2009. – 288 с.
7. Пометун О. І., Гупан Н. М. Історія України: підручник для 10-го класу загальноосвітніх навчальних закладів. – К., 2012. – 288 с.
8. Струкевич О. К., Романюк І. М., Дровозюк С. І. Історія України: підручник для 11-го класу загальноосвітніх навчальних закладів. – К., 2011. – 320 с.
9. Гісем О. В., Мартинюк О. О., Трухан О. Ф. Історія України 7 – 9 клас: Наочний довідник. – К.-Харків: Веста, 2007. – 176 с.
10. Гісем О. В., Мартинюк О. О. Історія України 10 – 11 клас: Наочний довідник. – К.-Харків: Веста, 2007.. – 152 с.

ВИМОГИ ДО РІВНЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ ВСТУПНИКІВ З ГЕОГРАФІЇ

Абітурієнти, які проходять співбесіду, **повинні:**

знати характерні ознаки компонентів природи і природних комплексів, їх просторове поширення, принципи просторової організації населення, господарської та соціальної сфери; мати комплексне, просторове соціально орієнтоване уявлення про Землю, сучасну географічну картину світу на основі краєзнавчого, регіонального та планетарного підходів; володіти елементами географічної культури;

вміти читати географічну карту, знати ключові слова та суттєві ознаки у визначеннях географічних понять і термінів в межах програми; володіти методами дослідження довкілля, у тому числі інструментальними; визначати географічні об'єкти та явища за їх описом, характеристикою ознак; класифікувати та порівнювати географічні об'єкти і явища; застосовувати географічні знання та набуті вміння для аналізу природних, суспільних і господарських об'єктів, процесів і явищ; встановлювати причинно-наслідкові зв'язки та закономірності у географічній оболонці, географічному середовищі; аналізувати географічну інформацію, представлену в різних формах (картографічній, графічній, табличній, текстовій та ін.); оцінювати взаємовплив людини і природи у просторі та часі для розв'язання широкого кола завдань в змінюваному середовищі; виявляти здатність використовувати географічні знання для вирішення нових географічних проблем.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ З ГЕОГРАФІЇ

I. Загальна географія.

1. План місцевості. Горизонт, сторони горизонту. Азимут. Способи орієнтування на місцевості.
2. Масштаб планів і карт, його види. Класифікація карт за масштабом. Способи вимірювання відстаней на різних географічних і топографічних картах.
3. Поняття про географічну карту. Основні відмінності географічної карти від плану місцевості. Класифікація карт за змістом і призначенням.
4. Градусна сітка на карті. Географічна широта і довгота. Визначення географічних координат об'єктів на різних географічних і топографічних картах.
5. Поняття “топографічна карта”. Легенда карт. Визначення абсолютної та відносної висоти місцевості за допомогою топографічних карт.
6. Розвиток уявлень про форму, розміри та рухи Землі. Добове й річне обертання Землі та їх наслідки.
7. Місцевий, поясний і літній час. Лінія зміни дат.
8. Внутрішня будова Землі. Поняття “літосфера”, “літосферна плита”. Рухи літосферних плит. Походження материків і океанів.
9. Будова і типи земної кори. Порооди та мінерали, що її складають.
10. Зовнішні сили, що змінюють поверхню Землі. Вивітрювання, його види. Вплив зовнішніх сил на формування рельєфу
11. Внутрішні процеси в літосфері та їх вплив на формування рельєфу. Вулкани і землетруси, райони їх поширення.

12. Поняття “рельєф”. Основні форми земної поверхні: гори і рівнини. Класифікація рівнин за висотою і походженням. Найбільші рівнини суходолу.

13. Гори, їх класифікація за висотою, походженням, віком. Найбільші гірські системи суходолу.

14. Планетарні форми рельєфу: материки і океанічні западини. Рельєф дна Світового океану. Острови, їх види за походженням.

15. Поняття “атмосфера”. Склад, будова і значення атмосфери.

16. Сонячна радіація та її розподіл в атмосфері і на земній поверхні. Теплові пояси та їх межі (тропіки і полярні кола).

17. Температура земної поверхні та повітря, її зміни з висотою і розподіл залежно від кута падіння сонячних променів. Добова і річна амплітуда температур.

18. Атмосферний тиск і його вимірювання. Рух повітря. Вітри та їх походження. Бризи, мусони.

19. Загальна циркуляція атмосфери. Постійні вітри. Циклони і антициклони.

20. Водяна пара в атмосфері. Абсолютна і відносна вологість повітря. Хмари. Атмосферні опади та їх утворення.

21. Погода, добові та сезонні коливання її метеорологічних елементів. Спостереження за погодою та її прогнозування.

22. Поняття “клімат”. Основні кліматотвірні чинники. Кліматичні пояси та області планети.

23. Поняття “гідросфера”, її складові частини. Світовий океан та його частини: моря, затоки, протоки.

24. Властивості вод Світового океану. Водні маси. Рух води в Світовому океані. Морські течії.

25. Річка та її частини. Елементи річкової долини. Басейни і вододіли.

26. Озера, їх класифікація, господарське використання. Льодовики. Значення льодовиків.

27. Підземні води, джерела, їх утворення. Болота. Значення підземних вод і боліт.

28. Поняття “біосфера”, її складові та межі. Ґрунти, їхні властивості та відмінності.

29. Поняття “географічна оболонка”. Загальні закономірності географічної оболонки: цілісність, кругообіг речовин та енергії, ритмічність, комплексність.

30. Поняття “природний комплекс”. Зональні та а зональні природні комплекси. Зміна природних комплексів під впливом господарської діяльності людей.

II. Географія України.

1. Географічне положення та кордони України. Місце України на політичній і економічній карті світу.

2. Рельєф і геологічна будова України. Зв'язок найбільших форм рельєфу з тектонічною будовою.

3. Мінерально-сировинні ресурси України. Характеристика та господарська оцінка паливних, рудних і нерудних корисних копалин.

4. Клімат України. Основні кліматотвірні чинники. Розподіл температури повітря і атмосферних опадів на території України.
  5. Поверхневі і підземні води України.
  6. Чорне і Азовське моря. Загальні риси їх природних умов, екологічні проблеми.
  7. Ґрунтовий покрив і земельні ресурси України.
  8. Рослинний і тваринний світ України. Червона книга України.
  9. Загальна характеристика зон мішаних і широколистих лісів України.
  10. Загальна характеристика лісостепової зони України.
  11. Загальна характеристика степової зони України.
  12. Гірські природні комплекси України: Українські Карпати, Кримські гори.
  13. Національна екологічна мережа України. Категорії природно-заповідного фонду.
  14. Геоекологічна ситуація в Україні. Вплив геоекологічної ситуації на населення.
  15. Чисельність і розміщення населення України. Природний рух населення, статеві-вікова структура.
  16. Міграції населення України Українська діаспора.
  17. Етнічний (національний) склад населення України. Система розселення. Найбільші міста і міські агломерації України.
  18. Галузева і територіальна структура промисловості України. Основні міжгалузеві комплекси.
  19. Географія паливно-енергетичної промисловості України.
  20. Географія чорної і кольорової металургії України.
  21. Географія машинобудування України.
  22. Географія хімічної промисловості України.
  23. Географія лісової і деревообробної промисловості України.
  24. Географія легкої і харчової промисловості України.
  25. Географія сільського господарства України.
  26. Географія транспорту України.
  27. Економіко-географічна характеристика Донецького району.
  28. Економіко-географічна характеристика Придніпровського і Подільського економічних районів України.
  29. Економіко-географічна характеристика Карпатського і Причорноморського економічних районів України.
  30. Економіко-географічна характеристика Столичного і Північно-Східного економічних районів.
- III. Географія материків і океанів. Економічна і соціальна географія світу.
1. Фізико-географічна характеристика Тихого океану.
  2. Фізико-географічна характеристика Атлантичного океану.
  3. Фізико-географічна характеристика Індійського океану.
  4. Фізико-географічна характеристика Північного Льодовитого океану.
  5. Фізико-географічна характеристика Африки (за типовим планом).

6. Фізико-географічна характеристика Австралії (за типовим планом).
7. Південна Америка: фізико-географічне положення, історія відкриття, геологічна будова, основні форми рельєфу і корисні копалини.
8. Південна Америка: клімат, води суходолу, особливості розміщення природних зон, ґрунти, рослинний покрив і тваринний світ.
9. Північна Америка: фізико-географічне положення, історія відкриття, геологічна будова, основні форми рельєфу і корисні копалини.
10. Північна Америка: клімат, води суходолу, особливості розміщення природних зон, ґрунти, рослинний покрив і тваринний світ.
11. Фізико-географічна характеристика Антарктиди (за типовим планом).
12. Євразія: фізико-географічне положення, особливості берегової лінії, історія відкриття і дослідження окремих територій материка.
13. Взаємозв'язок геологічної будови і рельєфу Євразії: Сейсмічно активні області материка. Корисні копалини, закономірності їх поширення.
14. Особливості формування клімату, кліматичні пояси і типи клімату, внутрішні води Євразії.
15. Ґрунти, рослинний покрив і тваринний світ Євразії. Особливості розміщення природних зон на материк.
16. Етапи формування політичної карти світу. Сучасна політична карта світу. Типологія країн.
17. Природні ресурси світу: мінеральні, водні, земельні, лісові, рекреаційні, Світового океану.
18. Чисельність населення світу і його динаміка. Природний рух і розміщення населення світу.
19. Міське і сільське населення світу. Процеси урбанізації. Міграційні процеси в сучасному світі.
20. Поняття міжнародного географічного поділу праці і світового господарства. Світове господарство в період НТР.
21. Географія паливно-енергетичної промисловості світу.
22. Географія машинобудування і хімічної промисловості світу.
23. Географія сільського господарства світу.
24. Географія транспорту світу.
25. Основні форми міжнародного економічного співробітництва. Міжнародний туризм та його різновиди.
26. Глобальні проблеми людства. Характеристика однієї з глобальних проблем (за вибором).
27. Загальна економіко-географічна характеристика Німеччини (за типовим планом).
28. Загальна економіко-географічна характеристика Росії (за типовим планом).
29. Економіко-географічна характеристика Китаю.
30. Загальна економіко-географічна характеристика США (за типовим планом).

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДІ З ГЕОГРАФІЇ

При оцінюванні відповіді основна увага приділяється наступним критеріям:

- 1) повнота і правильність відповіді;
- 2) ступінь усвідомленості, розуміння вивченого;
- 3) мовленнєве оформлення відповіді.

10–12 балами, якщо вступник: – безпомилково відповів на всі питання; – повно розкрив зміст матеріалу, передбаченого заданими питаннями; – виклав свої знання грамотною мовою в певній логічній послідовності; – показав вміння ілюструвати теоретичні положення конкретними прикладами; – відповідав самостійно без навідних питань викладача. Можливі одна–дві неточності при висвітленні другорядних питань або в судженнях, які абітурієнт легко виправив після зауваження викладача.

7–9 балами, якщо вона, в основному, задовольняє попереднім вимогам, але при цьому має один із недоліків: – у викладі допущено невеликі прогалини, які виправлено при зауваженні викладача; – допущено один-два недоліки при висвітленні основного змісту питання, які виправлено при зауваженні викладача; – допущено помилку або більше двох недоліків при висвітленні додаткових питань, які легко виправлені при зауваженні викладача.

4–6 балів виставляється у таких випадках: – неповно розкрито зміст питань, але показано їх загальне розуміння; – допущено помилки у визначенні понять, використанні наукової термінології, які виправлені після декількох навідних питань; – абітурієнт не справився з питаннями на виявлення логічного мислення, показав недостатню сформованість основних умінь і навичок.

0–3 бали виставляється у випадках: – виявлено незнання або нерозуміння навчального матеріалу; – абітурієнт не відповів на більшу половину питань; – допущено помилки у визначенні понять, висвітленні теоретичних положень, які не виправлено при зауваженнях викладача; – вступник не володіє науковою термінологією.

Бали, отримані на співбесіді, обраховуються за 12-бальною шкалою і переводяться до значення 200-бальної шкали за такою схемою:

Оцінювання навчальних досягнень вступників за 12 бальною шкалою	Оцінювання навчальних досягнень вступників за 200
1	0
2	0
3	0
4	100,0
5	123,5
6	143,0
7	152,5
8	162,0
9	172,5
10	185,0
11	190,5
12	200

Якщо вступник набрав менше, ніж 100,0 балів, він не зараховується на навчання

РЕКОМЕНДОВАНИЙ СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Атлас вчителя / В. В. Молочко, Ж. Є. Бонк, І. Л. Дрогушевська та ін. – К.: ДНВП Картографія, 2010. – 328 с.
2. Бойко В.М. Географія материків і океанів : підручник / В.М. Бойко, С.В.Міхелі. – К.: Зодіак-ЕКО. 2007.
3. Бойко В. М. Загальна географія: підручник для 6 класу загальноосвітніх навчальних закладів / В.М. Бойко, С.В.Міхелі. – К.: Педагогічна преса, 2006. – 272 с.
4. Бойко В.М. Географія материків і океанів: підручник для 7 класу загальноосвітніх навчальних закладів / В.М. Бойко, С.В.Міхелі. – К.: Зодіак-ЕКО, 2007. – 288 с.
5. Бойко В. Географія: підручник для 8 кл. загальноосвіт. навч. закладів / В.Бойко, І.Дітчук, Л.Заставецька. – К.-Подільський: Абетка, 2016. – 296 с.
6. Булава Л.М. Загальна географія: підручник / Л.М.Булава, О.М.Мащенко, В.Р.Ільченко. – К.: Довкілля-К, 2006.
7. Булава Л.М. Фізична географія України: підручник / Л.М.Булава та ін. – К.: АН ГРО ПЛЮС, 2008.
8. Глобальні проблеми світу: атлас / відп. ред. І.Дрогушевська, В.Радченко. – К.: Картографія, 2015. – 144 с.
9. Географія світового господарства (з основами економіки): навч. посіб. /Я. Б. Олійник та ін.; за ред. Я. Б. Олійника, І. Г. Смирнова. – К.: Знання, 2001.– 640 с.
10. Дахно І. І. Країни світу: Енциклопедичний довідник / І. І.Дахно. – К.: МАПА, 2004.
11. Дубович І. Країнознавчий словник-довідник / І.Дубович. – Львів: Видавничий дім Панорама, 2003. – 580 с.
12. Дітчук І.Л. Фізична географія України: підручник для 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів / І.Л.Дітчук, О.В.Заставецька, І.В. Брущенко.. – Запоріжжя: Прем'єр, 2008. – 256 с.
13. Економічна і соціальна географія світу: навч. посібник / За ред. С.П.Кузика – Львів: Світ, 2002. – 672 с.
14. Економічна і соціальна географія світу: підручник для 10 кл. серед. шк. / Б. П. Яценко, В. М. Юрківський, О. О. Любіцева та ін.; За ред, Б. П. Яценка. – К.: Прок-Бізнес, 2004. – 351 с.
15. Заставецька О.В. Географія населення України / О.В.Заставецька, Б.І.Заставецький, Д.В.Ткач. – Тернопіль, 2007. – 134 с.
16. Заставний Ф. Д. Фізична географія України: підручник для 8 класу середніх загальноосвітніх шкіл / Ф. Д.Заставний. – К.: Форум, 2000. – 239 с.
17. Заставний Ф. Д. Економічна і соціальна географія України: підручник для 9 класу середніх загальноосвітніх шкіл / Ф. Д.Заставний. – К.: Форум, 2001. – 239 с.
18. Кобернік С.Г. Географія / С.Г.Кобернік, Р.Р.Коваленко. – К.: Навчальна книга, 2006.
19. Маринич О.М. Фізична географія України : підручник / О.М. Маринич, П.Г. Шищенко. – 3-тє вид., стер. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2006. – 511 с.
20. Маринич О. М. Фізична географія України / О.М. Маринич, П.Г. Шищенко.. – К.: Знання, КОО, 2003. – 479 с.
21. Молочко В.В Атлас вчителя: довідкове картографічне видання / В.В. Молочко, Ж.Є. Бонк, І.Л. Дрогушевська [та ін.]. – К. : ДНВП Картографія, 2010. – 328 с.

22. Надтонка О.Ф. Географія : підручник / О.Ф.Надтонка, О.М.Топузов. – К.: Світ знань, 2009.
23. Новітня суспільна географія: хрестоматія / упор. О.Шаблій. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І.Франка, 2007. – 1008 с.
24. Олійник Я.Б. Географія світового господарства (з основами економіки) / Я.Б.Олійник, Г.І.Смирнорнов. – К.: Знання, 2015. – 640 с.
25. Пестушко В.Ю. Фізична географія України : підручник / В.Ю.Пестушко. – К.: Генеза, 2008.
26. Пестушко В.Ю. Географія материків і океанів : підручник / П В.Ю.Пестушко, Г.Ш.Уварова. – К.: 2007.
27. Садкіна В.І. Географія : підручник / В.І.Садкіна, О.В.Гончаренко. – К.: Оберіг, 2009.
28. Скуратович О.Я. Географія : підручник / О.Я.Скуратович. – К.: Педагогічна преса, 2006.
29. Шищенко П. Г. Фізична географія України.: підручник для 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів / П. Г.Шищенко, Н. В.Муніч. – К.: Золдіак-ЕКО, 2008. – 240 с.
30. Шищенко П.Г. Фізична географія України / П.Г. Шищенко, Н.В. Муніч. – К. : Видав. дім Освіта, 2011.
- 31.Юрківський В.М. Регіональна економічна і соціальна географія. Зарубіжні країни : підручник / В.М.Юрківський. – К.: Либідь, 2000. – 416 с.